

Saopćenje za javnost Javna debata „Do prava naroda kulturom dijaloga - Stop političkoj neodgovornosti i uličnim neredima“

Centar za kulturu dijaloga (CKD), je 13.02.2014. u Poslovnom centru UNITIC u Sarajevu, organizirao javnu debatu povodom prosvjeda u BiH. Poziv za učešće u javnoj debati su dobili: sve političke partije u BiH; sve NVO, sve internacionalne NVO, sve NVO mreže; dekani svih fakulteta u Sarajevu; Rektorat Univerziteta u Sarajevu, sve policijske strukture u BiH, Vijeće ministara BiH, Vlada FBiH, Predsjedništvo BiH, institucije za kulturu; svi mediji, KS, Vlada KS, Grad Sarajevo, sindikalne organizacije, načelnici općina i općinska vijeća, sve ambasade u BiH.

Kao uvodničari na debati govorili su: prof. dr. Salih Fočo, Filozofski fakultet Sarajevo; prof dr. Senadin Lavić, Fakultet političkih nauka Sarajevo; Almir Terzić, politički analitičar i novinar Oslobođenja; Adil Kulenović, Krug neovisnih intelektualaca '99; Ranka Katalinski psiholog; Predrag Praštalo, Evropski pokret i moderator Sanja Vlaisavljević.

Cilj debate je bio aktivno uključiti sve aktere bh. društva u zajednički dijalog zbog kreiranja rješenja i odgovora na pitanja koja su već godinama neodgovorena, a odnose se na socijalna, društvena, politička pitanja zbog kojih su 06.02.2014. započeli prosvjedi u BiH. CKD je debatom nastojao potaći argumentiranu raspravu među svim stranama, akcentirajući na prvom mjestu opravdane zahtjeve građana, ali i ističući da su trenutni predstavnici vlasti legitimni predstavnici i da njihova smjena može biti izvršena samo uz potpunu podršku svih građana koji su ih izabrali kao svoje zastupnike u vlasti. Prisutni na javnoj debati nisu opravdali nasilne ulične prosvjede sa krvavim posljedicama, ali su uvažili i podržali svaki miran, legalan i legitiman oblik iznošenja zahtjeva i stavova građana. CKD je ovom debatom direktno realizirao i preporuke iz **Izjave šefova misija zemalja u EU u vezi sa protestima u Bosni i Hercegovini:**

“Aktivno sudjelovanje građana je od suštinskog značaja za zdravu demokratiju, bez obzira da li je riječ o izborima ili demokratskim aktivnostima, te je od vitalnog značaja za proces integracije u EU. Sudjelovanje u prosvjedima na miran način i u skladu sa zakonom je pravo građana. Prosvjedi moraju biti održani u miru, i osuđujemo nasilno djelovanje. Nasilje, bez obzira da li je usmjereno protiv policije, novinara, demonstranata, javne ili privatne imovine, je apsolutno neprihvatljivo. Očekujemo od svih vlasti u BiH da djeluju sa dužnim poštovanjem prema javnosti i poštuju ličnu slobodu izražavanja, slobodu okupljanja i sve zakonske procedure koje se odnose na sve one koji su pritvoreni. Otvoreni dijalog između građana i vlasti je od izuzetne važnosti u trenutnoj društvenoj, ekonomskoj i političkoj situaciji. Sada je od vitalne važnosti da lideri i političari Bosne i Hercegovine, kao prvi korak, pažljivo saslušaju probleme svih građana ove zemlje. Stoga, očekujemo od svih lidera i političara u Bosni i Hercegovini, bez izuzetka, da se uključe u dijalog sa građanima. Ovaj dijalog mora da se pozabavi pitanjima kako ojačati vladavinu prava, oživiti ekonomiji i poboljšati sveukupnu kvalitetu života, kao i budućnost mladih. Potom, moraju direktno i na vjerodostojan način konkretnim aktivnostima ponuditi odgovore. Najoštrije odbacujemo bilo kakav pokušaj da se nedavna dešavanja iskorištavaju sa ciljem podizanja nacionalnih tenzija, te ohrabrujemo nastavak normalnog javnog života.“(IZVOR: <http://www.delbih.ec.europa.eu/News.aspx?newsid=6094&lang=BS>)

Debata je iskorištena i kao alatka kojom je podržana i **Izjava ambasadora Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira:** „*Dolje potpisani ambasadori Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira (PIC) u potpunosti podržavaju prava građana u cijeloj Bosni i Hercegovini (BiH) da demonstriraju i da se mirno angažiraju u građanskim aktivnostima kako bi protestirali protiv trenutne ekonomske, socijalne i političke situacije u zemlji. Dolje potpisani ambasadori Upravnog odbora PIC-a osuđuju uništavanje imovine koje se dogodilo tokom pojedinih protesta. Također, duboko žale zbog povreda koje su tokom protesta zadobili građani, demonstranti, novinari i policajci i oštro osuđuju upotrebu sile. Dolje potpisani ambasadori Upravnog odbora PIC-a pozivaju nadležne vlasti i političke stranke da se brzo angažiraju na dvostranom dijalogu s građanima i građanskim društvom o trenutnim socijalno-ekonomskim i političkim problemima u zemlji, kako bi se osmislile i provele konkretne mjere. Lideri se trebaju ozbiljno uključiti u dijalog s građanima i ne dozvoliti da nasilno ponašanje nekolicine bude izgovor za nerješavanje mirno iznesenih zahtjeva. Dolje potpisani ambasadori Upravnog odbora PIC-a osuđuju pokušaje određenih političkih lidera da proteste iskoriste za produbljivanje etničkih podjela. Građani u cijeloj zemlji, svih nacionalnosti, dijele slične brige u vezi s korupcijom, visokom stopom nezaposlenosti i nepostojanjem ekonomske perspektive. U tom kontekstu, svi organi vlasti i politički lideri trebaju raditi zajedno na rješavanju problema i nezadovoljstva građana.* Potpisnici ove izjave su Kanada, Francuska, Njemačka, Italija, Japan, Velika Britanija,*

Sjedinjene Američke Države, Evropska Unija, Turska (ispred Organizacije islamske suradnje), Španija i Nizozemska. Rуска Federacija se suzdržava od ove izjave i smatra da je trenutna situacija u Federaciji Bosne i Hercegovine isključivo interna stvar.“ (IZVOR: http://www.ohr.int/pic/default.asp?content_id=48384)

Debatu su pismenim putem podržali:

Valentin Inzko, Visoki predstavnik za BiH istaknuvši značaj javnog dijaloga o stvarnim problemima građana i koracima koje vlast treba preuzeti kako bi problemi bili riješeni. Visoki predstavnik je podržao pravo građana na demonstracije mirno uključene u proteste protiv trenutne ekonomske, socijalne i političke situacije u zemlji, naglašavajući da je davno trebalo doći do dijaloga među svim stranama. Gospodin Inzko se u pismenoj podršci nije složio sa pokušajima određenih političkih lidera da ih prikažu kao etnički motivirane i pozvao sve lidere da se suzdrže od neodgovornih izjava.

Nebojša Radmanović, član Predsjedništva BiH je u svom pismu podrške naveo važnost teme javne debate i podržao mirni, nenasilni, višestrani civilni dijalog političkih vlasti i predstavnika građana, o pitanjima od zajedničkog interesa u cilju opšteg mira i bezbjednosti građana, socijalnog napretka i ekonomskog razvoja zemlje. Istakao je da CKD organiziranjem javne debate opravdava društvenu misiju dajući prostor da se politička situacija u zemlji razmotri demokratski, javno i odgovorno iz različitih aspekata.

U dopisu koji je **Ministarstvo odbrane BiH** uputilo CKD-u istaknuto je da Ministarstvo cijeni napore koji se čine sa ciljem uspostavljanja dijaloga i komunikacije između svih aktera i sfera društva, u funkciji postizanja najvišeg dobra za društvo u cjelini, te je podržano održavanje javne debate.

Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije je pismenim putem izrazilo podršku javnoj debati i najavilo nastavak suradnje o temi debate.

U pismenom obraćanju **Federalnog ministarstva zdravstva** je istaknuto da će suradnja o temi javne debate biti nastavljena u budućnosti.

Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH je u dostavljenom dokumentu istakla da prethodni „neredi“ predstavljaju napad na integritet i ustavni poredak BiH. Zamjenik ravnatelja, Mile Jurić je organizatoru i učesnicima zaželio uspjeh u radu tijekom javne debate.

Državna agencija za istrage i zaštitu je u dostavljenom dopisu zaželjela uspjeh u daljem radu.

UNESCO ured u Sarajevu je u pismenom obraćanju zaželio uspješan rad tijekom debate.

Predsjednik HDZ 1990 Martin Raguž je u dopisu koji je dostavljen na adresu CKD-a između ostalog naveo da je za bolju budućnost zemlje potrebno postojanje više organizacija koje se bave razvojem dijaloga i podržao otvorenu komunikaciju između političara i NVO sektora. Naglašeno je da treba povući jasnu crtu između opravdanog bunta radnika i uništavanja institucija. Svi stavovi trebaju biti iznijeti na argumentiran način bez ugrožavanja ljudskih života.

Direktor Švicarske agencije za suradnju i razvoj je u e-mailu koji je uputio CKD timu zaželio mnogo uspjeha u ovom iznimno važnom dijalogu.

Kolumnistica Glasa Srpske, Mirjana Kusmuk je u dostavljenom dopisu navela da protesti sa krvavim posljedicama ne mogu biti podržani, ali da podržava napore CKD-a da se otvori dijalog.

Leo Pločkinić, urednik Cro Portala je u e-mailu koji je dostavljen CKD-u naveo da podržava javnu debatu.

Radio M je pismenim putem izrazio nadu u nastavak suradnje u budućnosti.

Podršku debati su svojim prisustvom pored ostalih su izrazili i:

- Ambasada Češke Republike (Njegova Ekselencija Tomáš Szunyog)
- Federalno ministarstvo rada i socijalne politike
- Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica
- MUP KS
- Općina Novo Sarajevo (Načelnik, gospodin Nedžad Koldžo)
- Univerzitet u Sarajevu (Rektor, gospodin Muharem Avdispahić; Prorektor, gospodin Faruk Mekić)
- Krug 99
- Prirodno matematički fakultet Sarajevo (Dekan, gospodin Rifat Škrijelj)
- Arhitektonski fakultet Sarajevo (Prodekanesa za međunarodnu suradnju, gospođa Dženana Bijedić)
- Filozofski fakultet Sarajevo
- Elektrotehnički fakultet Sarajevo (Dekan, gospodin Narcis Behlilović)
- OHR
- USAID
- EUSR
- OSCE
- KAS
- FOD BiH
- Svjetska banka
- CPCD
- UG Narko Ne
- Bošnjačka zajednica kulture Preporod
- Sindikat srednjeg obrazovanja
- Sindikat državnih službenika i namještenika KS
- Sindikat srednjeg i visokog obrazovanja nauke i kulture BiH – Kanton Sarajevo

- (Predsjednik, gospodin Faruk Bešlić)
- Socijalistička partija RS (gospodin Goran Todorović)
- Liberalno demokratska stranka (gospodin Bojan Zec Filipović)
- Evropski pokret u BiH
- Demokratska narodna zajednica (Predsjednik, gospodin Rifat Dolić)

i ostali učesnici u debati

- Naša stranka (Predsjednik, gospodin Denis Graz)
- FENA
- BH Radio 1
- FACE TV
- Novo vrijeme
- Građani:
- Sven Rustempašić

Pismenu i usmenu ispriku zbog nemogućnosti prisustva debati uputili su:

○ OHR ○ Ambasada Italije ○ Ambasada Slovenije ○ Ambasada Srbije ○ Ambasada Švicarske ○ Švicarski ured za razvoj i suradnju u BiH ○ UN Misija ○ Amir Ibrović (u ime predsjedavajućeg Predsjedništva BiH gospodina Željka Komšića) ○ Predsjedništvo BiH ○ Ministarstvo odbrane BiH ○ Ministarstvo pravde BiH ○ Federalno ministarstvo zdravstva ○ Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije ○ Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke ○ Općinsko vijeće Općine Novo Sarajevo ○ SIPA Državna agencija za istrage i zaštitu ○ Direkcija za koordinaciju policijskih tijela ○ Ekonomski fakultet u Sarajevu	○ Građevinski fakultet Sarajevo ○ UO FOD BiH ○ FODBIH ○ UNESCO ured u Sarajevu ○ TACSO ○ Civitas ○ Društvo pisaca ○ Nešto više ○ Stranka radom za boljitak ○ HDZ 1990 ○ BH Novinari ○ Cro Portal ○ eTrafika ○ Euroblic ○ Glas Srpske ○ Nezavisne novine ○ Radio M ○ Prof. dr Damir Marjanović ○ Arnej Misirić

Debatu su medijski podržali:

○ FENA ○ ONASA ○ RTRS ○ FACE TV ○ TVSA ○ TV Alfa ○ BH Radio 1 ○ Radio M	○ Radio Sarajevo ○ Dnevni avaz ○ Novo vrijeme ○ Cafemontenegro ○ Bh-index portal ○ eTrafika portal ○ Mreža bh. mladi

Debatu i ciljeve debate uz pismeno obrazloženje nisu podržali:

- Zašto NE
- Sindikat osnovnog obrazovanja i odgoja KS

Uvodničari su tijekom izlaganja naveli moguće razloge za građanske nemire sa profesionalnog aspekta i iznijeli argumentirano viđenje cjelokupne situacije u BiH.

Prof. dr. Salih Fočo, Filozofski fakultet Sarajevo; „Uloga i značaj sindikata u protestima; uloga i značaj akademske zajednice“

Ranka Katalinski psiholog; „Uloga mladih ljudi u protestima: ulica ili školske klupe?“

Prof dr. Senadin Lavić, Fakultet političkih nauka Sarajevo; „Protesti, intelektualna i akademska zajednica, šta dalje?“

Almir Terzić, politički analitičar i novinar Oslobođenja; „Analiza društvenog konteksta: principi ili...“

Predrag Praštalo, Evropski pokret; „Uloga NVO sektora u prilikama nereda i traženja promjena u društvu“

Adil Kulenović, Krug neovisnih intelektualaca '99; „Šta dalje?“

Na osnovu izlaganja svih učesnika u debati jasno su definirani razlozi građanskih nemira kao i moguća rješenja.

KAO RAZLOZI GRAĐANSKIH NEMIRA NAVEDENI SU:

- Socio-ekonomsko nezadovoljstvo građana kao posljedica loše provedenih privatizacijskih procesa.
- Nerazumijevanje procesa tranzicije i post ratne revitalizacije.
- Nepostojanje dobre socijalne politike.
- Nepostojanje dobre regulacije pravnog i ekonomskog sistema.
- Nepostojanje sistema vrijednosti.
- Pretvaranje radnika u „bijelo roblje“.
- Odsustvo razumijevanja za probleme mladih. (Mladi su i prethodno izlazili na mirne proteste tražeći bolje uvjete za obrazovanje, ali to nije bilo medijski praćeno. Gnjev koji su iskazali bacanjem kamenica i paljenjem zgrada dobio je pozornost svih medija u BiH)
- Postojanje nametnutog ustava koji omogućava etno-klerikalni sistem vlasti.
- Odsustvo svijesti političara o tome kako žive građani.
- Uništenje srednje građanske klase koja je u svim demokratskim zemljama nositelj promjena.
- Ignoriranje navoda akademske zajednice da je donošenje važnih odluka postalo vaninstitucionalno.
- Nedovoljna razvijenost civilnog društva.
- Nijemost nevladinog sektora na brojne političke krize.
- Neučinkovitost postojećeg društvenog sistema.

PREDLOŽENA SU SLJEDEĆA RJEŠENJA:

- Promijeniti društveno stanje uz djelovanje vlade, nevladinih institucija kao i vaninstitucionalno djelovanje.
- Poboljšati zakonska rješenja koja su u vezi sa privatizacijom.
- Izgraditi novi vrijednosni sistem i vlast prepustiti sposobnima, a ne podobnima.
- Smanjiti politizaciju društva.
- Omogućiti kvalitetnije izvještavanje medija o pozitivnim koracima koje mladi preduzimaju, a manje o negativnim.
- Podržati inicijative mladih i uključiti ih u aktivno rješavanje problema, kroz uvođenje u društvenu sferu.
- Obezbijediti i lošim učenicima uključenje u vannastavne aktivnosti.
- Kreirati zajednički zahtjev „Milion građana BiH za izmjenu ustava“.
- Izmijeniti Aneks 4. Dejtonskog sporazuma
- Uskladiti novi ustav sa ustavima zemalja EU.
- Izmijeniti način izbora upravnih odbora u medijima tj. javnim servisima, kako bi se spriječilo njihovo političko deklariranje.
- Poboljšati dijalog između vladinog i nevladinog sektora i zahtijevati od NVO-a u BiH da budu apolitične.
- Napraviti jasnu distinkciju između huligana koji ruše i pale, i građana koji svoje nezadovoljstvo iskazuju na miran i pravnim propisima predviđen način.
- Uputiti institucijama hitan, legalan i legitiman zahtjev svih aktera, za uspostavljanje funkcionalnih institucija umjesto smijenjenih
- Prihvatiti i palijativne mjere za najugroženije, pogotovo tamo gdje nema plaća, osiguranja, uvezanog staža, mjere osiguranja studenata i đaka, te prijevoza.
- Spriječiti da privatizacija i privatna inicijativa budu unaprijed kriminalizirani.
- Onemogućiti da ekscesi na protestima prikriju socijalno-ekonomske probleme i korupciju.
- Nastaviti povremena protestna okupljanja u dostojanstvenoj formi, dok se ne donesu mjere za konkretne promjene.
- Utvrditi odgovornost izvršne vlasti, i tužilaštva za korupciju, zloupotrebu privatizacije, i uvesti nove privatizacijske modele.
- Zahtijevati od Visokog predstavnika da preduzme mjere iz nadležnosti koje ima, kako bi se zaustavila opasnost od destabilizacije demokratskog poretka BiH.
- Unaprijediti svijest građana da glasaju na izborima kako bi pobijedile političke opcije koje će raditi u interesu svih građana.
- Izvršiti ujednačavanje istih zakona po kantonima, posebno u vezi sa javnim primanjima i davanjima
- Objediniti zahtjeve radnika.
- Podržati plenum građana ukoliko je formiran kao korektivna inicijativa, a ne kao nova politička inicijativa, i ukoliko ga podržava većina građana.
- Osuditi protuustavno djelovanje i oštećenje državnih obilježja i imovine, i počinitelje u skladu sa zakonom kazniti.
- Insistirati na poštivanju prava svih građana, kao i informiranju bh. javnosti da traženje prava za jedne ne smije značiti ukidanje prava za druge.

Između ostalih, čuli su se i **sljedeći** stavovi:

Prisutni predstavnici MUP-a KS (gospodin Halid Ganija i gospodin Irfan Nefić) na Javnoj debati su istakli da policija tijekom protesta nije upotrijebila smrtonosnu silu premda su postojali dovoljni kumulativni razlozi za njenu upotrebu. U MUP-u KS je ocijenjeno da su životi građana koji protestiraju vredniji od moguće najveće štete koja je naknadno nastupila, zbog čega nije upotrijebljena smrtonosna sila, iako su za to bili kumulativno ispunjeni uvjeti.

Dekan Prirodno-matematičkog fakulteta u Sarajevu, gospodin Rifat Škrijelj, je naveo da je preko web stranice pozvao studente i kolege da ne učestvuju u demonstracijama zbog straha od mogućih nereda i nasilničkog ponašanja.

Tokom debate, predsjednik Demokratske narodne zajednice gospodin Rifat Dolić, je istakao da će protesti imati negativnu posljedicu na turizam u KS, zbog toga što neke zemlje već sugeriraju svojim građanima da ne dolaze u BiH zbog aktualne situacije. Brojne evropske kompanije gube povjerenje u uspješnost suradnje sa bh. partnerima i u ovim uvjetima traže dodatna osiguranja za isporuku roba i usluga.

Debata je završena u 16:30, a u završnoj riječi direktorica CKD-a, Sanja Vlajsavljević je istakla da će na osnovu diskusije koja je vođena i zapisnika koji je kreiran tijekom debate biti formirani najvažniji zaključci i objavljeni na web stranici CKD-a.

ZAKLJUČCI:

1. Promijeniti ambijent u kojem se nalazimo: privredni, poslovni, pravni.
2. Uspostaviti novi vrijednosni sistem znanja, pravo kompetencija, a ne političke pripadnosti.
3. Izmijeniti medijsku sliku BiH.
4. Povećati brigu o mladim ljudima.
5. Posvetiti veću pažnju odgojnoj komponenti u razvoju ličnosti mladih ljudi.
6. Izvršiti izmjenu postojećeg Ustava, a ukoliko to nije moguće inzistirati na uvođenju istog ustava u susjednim zemljama.
7. Zajedničkom akcijom unapređenja ekonomskog sistema ponovno formirati srednju klasu.
8. Političari trebaju povećati empatiju prema građanima.
9. Sistem odlučivanja vratiti u institucije.
10. Povećati odgovornost građana prema kreiranju medijskih politika.
11. Zabraniti postojanje monopolističkih nevladinih organizacija.
12. Zahtijevati hitno uspostavljanje funkcionalnih institucija vlasti.
13. Sačuvati dostojanstvo građana koji su u stanju društvene potrebe.
14. Ne dozvoliti manipulacije građanima.
15. Modele privatizacije preispitati i pokrenuti nove.
16. Organizirati vanredne izbore.
17. Mnogi su dali simptome i opis stanja, ali su previdjeli da je najvažniji Dejtonski sporazum, te se njemu i njegovoj rekonstrukciji treba posvetiti
18. Povrat jedinog legalnog ustava, a to je ustav RBiH.
19. Uvesti novi sistem odgovornosti u svim sferama.
20. Formirati tijelo po uzoru na hrvatski USKOK.
21. Izjednačiti pravne propise u svim kantonima.
22. Umanjiti privilegije zastupnika
23. Nakon isteka mandata vratiti se na prethodno radno mjesto.
24. Limitirati visinu plaća zastupnika na tri prosječne plaće.
25. Ukinuti nepotizam i višak administracije
26. Politička odgovornost i dosadašnji ulični nemiri su u velikom neskladu. Treba mijenjati principe.
27. Pozvati i na profesionalnu odgovornost (posebno u velikim preduzećima i korporacijama), a ne samo političku.

Više informacija o ovoj debati možete potražiti na web stranici CKD-a (<http://www.ckdbih.com/index.php/javne-debate>), kao i na Youtube-u:

(http://www.youtube.com/watch?v=hJJr_fBrzQ,
<http://www.youtube.com/watch?v=Nqr0mRqRBDU>,
http://www.youtube.com/watch?v=5_GSc71Xy1M)

